

LAUSUNTO TAMPEREEN SÄÄTIÖYLIOPISTON SÄÄNTELYSTÄ

I Professoriliiton lausuntopyyntö 3.1.2018

Professoriliitto on pyytänyt allekirjoittaneelta asiantuntijalausunnon alla olevista kysymyksistä. Kysymykset (1-3) liittyvät Tampereen yliopiston (uusi säätiöyliopisto) valmisteilla olevaan johtosääntöön sekä kysymykset (4-5) muihin kyseistä yliopistoa koskeviin asioihin.

Esitän ensin lyhyen katsauksen säätiöyliopiston sääntelyyn ja vastaan sitten esitettyihin kysymyksiin niiden numerointia noudattaen. Osa vastauksista on perustettavissa kirjallisiin oikeuslähteisiin: lakitekstiin, lain esitöihin tai kirjallisuuteen. Osaan kysymyksistä on vastattava tulkinnanvaraisuutta sisältävin periaatteiden kautta. Oikeuskäytännöstä on varsin vähän apua näissä kysymyksissä.

1. Yhteisen monijäsenisen hallintoelimen (konsistori) puheenjohtaja

- Voiko monijäsenisen hallintoelimen puheenjohtaja olla joku muu kuin monijäseniseen hallintoelimeen yliopistolain mukaisesti valittu jäsen?
- Voiko puheenjohtajan valita joku muu kuin monijäseninen hallintoelin itse?
- Voiko puheenjohtajana toimia rehtori, provosti (akateemisista asioista vastaava vararehtori) tai vararehtori?
- Voiko puheenjohtajana toimia rehtorin määräämä henkilö?

2. Yliopiston (varsinaisen, ei väliaikaisen) hallituksen valinta ja sen valmistelu

- Tuleeko yliopistoyhteisön ryhmillä olla edustus hallituksen valinnan valmistelussa, ja erityisesti nimitystoimikunnassa?
- Tuleeko yliopistoyhteisöllä olla enemmistö hallituksen valinnan valmistelussa, ja erityisesti nimitystoimikunnassa?
- Voiko monijäseninen hallintoelin (konsistori) päättää siitä, millä tavalla hallituksen valintaa valmistellaan ja esimerkiksi olla käyttämättä nimitystoimikuntaa valinnan valmistelussa, mikäli perustajien vaikutusmahdollisuudet turvataan muutoin?
- Voiko johtosäännöllä rajata yhteisen monijäsenisen hallintoelimen (konsistorin) oikeutta käsitellä ja valmistella hallituksen valintaa (ja päättää siitä) esimerkiksi 1) rajaamalla konsistorin oikeutta palauttaa asia takaisin nimitystoimikunnan valmisteluun esimerkiksi rajaamalla palautuskertojen määrä tai muulla tavalla 2) määrittelemällä, että nimitystoimikunta esittää konsistorille vain niin monta jäsentä kuin on täytettäviä paikkoja, 3) rajoittamalla konsistorin valtaa valita nimitystoimikunnan ehdokkaiden ulkopuolelta jäseniä hallitukseen 4) jollain muulla tavalla.

3. Voidaanko johtosääntöön määritellä kuulemismenettely, esimerkiksi siten, että hallituksen tulee kuulla monijäsenistä hallintoelintä (konsistoria) strategiaan, toiminnan ja talouden keskeisiin tavoitteisiin tai linjauksiin, rehtorin valintaan tai muihin kauaskantoisiin päätöksiin liittyen?

4. Miten julkisuuslakia tulee soveltaa suhteessa säätiöyliopistoon, erityisesti koskien ensimmäisen rehtorin valintaa tilanteessa, jossa valitaan säätiön toimitusjohtaja, joka jatkaa säätiöyliopiston rehtorina yliopiston käynnistymisen (1.1.2019) jälkeen?

5. Miten menetellään, jos säätiön säännöt, säätiöyliopiston johtosääntö ja / tai yliopistolaki ovat ristiriidassa keskenään?

Tässä lausunnossa otetaan kantaa vain esitettyihin kysymyksiin, ei siirtymävaiheen tilanteeseen. Luonnosta Tampereen säätiöyliopiston johtosäännöksi ei tätä kirjoitettaessa ollut käytettävissä.

II Katsaus säätiöyliopiston perustamisvaiheisiin

Tampereen säätiöyliopiston on tarkoitus aloittaa toimintansa 1.1.2019 lukien. Uusi yliopisto muodostuu Tampereen yliopistosta (julkisoikeudellinen laitos), Tampereen teknillisestä yliopistosta (TTY-säätiö) sekä Tampereen ammattikorkeakoulusta (osakeyhtiö). Tampereen yliopiston ja Tampereen teknillisenä yliopistona toimivan TTY-säätiön (*yhdistyvät yliopistot*) toiminta, henkilöstö ja opiskelijat siirtyvät edellä mainitulla päivämäärällä *Tampereen yliopistona* toimivaan Tampereen korkeakoulusäätiöön (*uusi yliopisto*).

Uuden yliopiston perustaminen on edellyttänyt yliopistolain (YoL, 558/2009) muuttamista (940/2017, jäljempänä muutoslaki) ja lakia yliopistolain muuttamisesta annetun lain voimaanpanosta (942/2017, jäljempänä voimaanpanolaki). Säätiöyliopistoon sovelletaan yleislakina säätiölakia (SL, 487/2015)¹. Tampereen korkeakoulusäätiön perustamiskirja on allekirjoitettu ja säätiön säännöt hyväksytyt 20.4.2017. Säätiö on merkitty säätiörekisteriin. Uuden yliopiston johtosääntöä ei tätä kirjoitettaessa ole vielä annettu.

Tampereen kaupunki on sitoutunut luovuttamaan 31.12.2018 hallussaan olevat Tampereen ammattikorkeakoulu Oy:n osakkeet Tampereen korkeakoulusäätiölle. Ammattikorkeakoululakiin (932/2014) ei näiden omistusjärjestelyjen vuoksi ole ollut tarvetta tehdä muutoksia. Ammattikorkeakoulu jatkaa toimintaansa ammattikorkeakoululain ja myönnetyn toimiluvan mukaisesti itsenäisenä toimijana, mutta osana Tampereen korkeakoulukokonaisuutta.

Uuden yliopiston, Tampereen säätiöyliopiston, hallinnon järjestämisestä on annettu säännöksiä voimaantulaisissa (3 §). Ensimmäisenä vaiheena yhdistyvien yliopistojen hallitukset valitsevat uuden yliopiston siirtymäkauden hallituksen siten, että se voisi aloittaa toimintansa viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2018. Siirtymäkauden hallituksen muodostamisesta on otettu määräyksiä myös Tampereen korkeakoulusäätiön sääntöihin. Säätiön säännöissä on otettu kantaa ensimmäisen hallituksen jäsenten toimikauteen määräyksillä erovuoroista: kahden jäsenen toimikausi päättyy 31.12.2019 ja kahden muun 31.12.2020. Voimaanpanolaista kyseiset toimikaudet koskevat säännökset kuitenkin poistettiin, joten siirtymäkauden hallituksen toimikaudesta päättävät yhdistyvien yliopistojen hallitukset. Tätä lausuntoa kirjoitettaessa säätiöyliopiston järjestäytymistoimista ei vielä ole tehty päätöksiä.

Uuden yliopiston järjestäytymisen osalta keskustelua on käyty muun ohella siitä, mikä on siirtymäkauden hallituksen ja yliopiston yhteisen monijäsenisen hallintoelimen² asema uutta yliopistoa rakennettaessa. Eduskunnan perustuslakivaliokunta korosti voimaanpanolakia käsitellessään, että yliopiston itsehallinnon perustuslain suojan kannalta perustelluinta on turvata yliopiston monijäsenisen hallintoelimen keskeinen asema ja päätösvalta myös ensimmäisen hallituksen valinnassa (PeVL 43/2017 vp, s. 4). Sivistysvaliokunta katsoi toimivimmaksi toimintamalliksi perustaa siirtymäkauden hallitus, jota tarvitaan valmistelutehtäviin, kuten esimerkiksi monijäsenisen hallintoelimen valintaa koskevien sääntöjen vahvistamiseen (SiVM 15/2017 vp, s. 9). Tavoitteena on kuitenkin perustuslakivaliokunnan ilmaiseman tulkinnan mukaisesti se, että uuden säätiöyliopiston monijäseninen hallintoelin valitsee uuden yliopiston hallituksen normaaliksi toimikaudeksi heti järjestäytymisensä jälkeen ja että siirtymäjärjestelyjen ajallinen kesto rajataan vain välttämättömään.

Siirtymäkauden järjestelyihin kuuluu myös ensimmäisen rehtorin valinta. Voimaanpanolain 3.2 §:n mukaisesti siirtymäkauden hallitus valitsee yliopiston ensimmäisen rehtorin. Lähtökohtaisesti tämä tarkoittanee rehtorin valintaa siirtymäkaudeksi.

¹ Säätiölain mukaan säätiö on perustajista erillinen oikeushenkilö, jolla on sen säännöistä ilmenevä hyödyllinen tarkoitus, joka ei voi olla liiketoiminnan harjoittaminen. Säätiöllä ei ole omistajia eikä jäseniä. Säätiölaki on yleislaki säätiörekisteriin merkityille yksityisoikeudellisille säätiöille, mutta laki koskee toissijaisena lakina myös julkisoikeudellisia säätiöitä, kuten Sitraa. Säätiöstä yleisesti ks. *Jyrki Jauhiainen – Timo Kaisanlahti – Oili Kela: Säätiölaki*. Helsingin Kamari Oy, 2017.

² ”Säätiöyliopiston yhteinen monijäseninen hallintoelin” on kömpelö ilmaus, johon kiinnitettiin huomiota jo voimassa olevaa yliopistolakia säädettäessä (PeVL 18/2009 vp, s. 3). Aalto-yliopistossa tästä hallintoelimestä käytetään käsitettä ”akateemisten asiain komitea”, mikä ilmaisee hallintoelimen keskeiset tehtävät. Toinen vaihtoehto on käyttää käsitettä ”konsistori”, mikä taas viittaa Helsingin yliopiston ylimpään hallintoelimeen ennen nykyisen yliopistolain säätämistä. Konsistori käsitettä käytetään Tampereen korkeakoulusäätiön säännöissä. Selvyyden vuoksi tässä lausunnossa käytetään systemaattisesti yliopistolain 26 §:n mukaista käsitettä ”yliopiston yhteinen monijäseninen hallintoelin”.

Uuden yliopiston siirtymäkauden hallituksen tulisi myös antaa uuden yliopiston johtosääntö ja päättää yliopiston ensimmäisen monijäsenisen hallintoelimen jäsenten määrästä. Yliopistolain 26.2 §:n mukaan tähän hallintoelimeen kuuluu enintään 50 jäsentä ja siinä ovat edustettuina ainoastaan yliopistoyhteisön ryhmät (ns. kolmikantaperiaate). Uusi monijäseninen hallintoelin on voimaanpanolain mukaan valittava siten, että se voi aloittaa toimintansa viimeistään 1 päivänä huhtikuuta 2018. Hallintoelimen tehtävänä on valita uudelle yliopistolle ensimmäinen hallitus. Siihen saakka kunnes uuden yliopiston toiminta käynnistyy (1.1.2019), Tampereen (nykyisen) yliopiston ja Tampereen teknillisen yliopiston asiat käsitellään ja ratkaistaan kyseisissä yliopistoissa voimassaolevan lainsäädännön ja sääntöjen mukaisesti.

Uuden yliopiston toiminnan käynnistäminen edellyttää erilaisia valmistelutoimia. Tehtävä kuuluu yhdistyville yliopistoille ja ammattikorkeakoululle. Voimaanpanolain mukaan yhdistyvien yliopistojen tulee yhdessä järjestää uuden yliopiston hallinto ja muut palvelut sekä päätöksenteko niin, että yliopisto voi aloittaa toimintansa 1.1.2019 lukien. Uuden yliopiston toimielimet (hallitus ja rehtori) voivat tehdä päätöksiä, sitoumuksia ja oikeustoimia perustettavan yliopiston lukuun.

III. Kannanottoja esitettyihin kysymyksiin

1. Yhteisen monijäsenisen hallintoelimen (konsistori) puheenjohtaja

Yliopistolain 26.1 §:ssä ovat säännökset säätiöyliopiston yhteisen monijäsenisen hallintoelimen tehtävistä. Hallintoelin

- 1) päättää opetussuunnitelmista ja tutkintovaatimuksista;
- 2) päättää opiskelijoiden valintaperusteista;
- 3) päättää opetukseen ja tutkimukseen liittyvistä muista yleisistä säännöistä;
- 4) asettaa tarvittavat tutkinto-, arvostelu- ja oikaisuasioita käsittelevät lautakunnat tai muut toimielimet sekä määrätä niiden puheenjohtajat, jäsenet ja varajäsenet; sekä
- 5) päättää hallituksen ja sen jäsenten toimikauden pituudesta.

Monijäseninen hallintoelin päättää edellä luetellun mukaisesti keskeisistä yliopisto-opetuksen järjestämiseen liittyvistä yliopistotason asioista: opiskelijoiden valintaperusteista, tutkintosäännöistä ja opetussuunnitelmista. Hallintoelin myös asettaa yliopistolain 27.4 §:ssä tarkoitetun tutkintolautakunnan. Näiltä osin yliopiston yhteinen monijäseninen hallintoelin on akateemisten asiain hallintoelin. Hallintoelin voi delegoida toimivaltansa tiedekunnan tai siihen rinnastettavan yksikön monijäseniselle hallintoelimelle, tiedekuntaneuvostolle tai vastaavalle, mutta ei muille toimielimille. Myös tiedekuntatason monijäsenisessä hallintoelimessä ovat edustettuina kolmikantaperiaatteen mukaisesti yliopistoyhteisön ryhmät.

Yliopiston yhteisen hallintoelimen toinen tehtäväkategoria liittyy yliopiston hallituksen asettamiseen. Yliopistolain 24.3 §:n mukaisesti hallintoelin nimittää säätiöyliopiston hallituksen jäsenet säätiöyliopiston perustajia kuultuaan. Hallintoelin päättää myös hallituksen ja sen jäsenten toimikauden pituudesta. Yliopiston hallintoelimelle kuuluu oikeus edustaa yliopistoyhteisöä yliopiston strategiasta ja taloudesta vastaavaa toimielintä asetettaessa. Yliopiston hallitus saa puolestaan legitimitettinsä säätiöyliopistossa yliopistoyhteisöä edustavalta monijäseniseltä hallintoelimeltä.

Tampereen korkeakoulusäätiön sääntöjen 10.5 §:n mukaan monijäsenisen hallintoelimen puheenjohtajasta määrätään yliopiston johtosäännössä. Säätiön säännöissä asiasta määrääminen jätetään siis johtosäännön varaan. Sen sijaan Aalto-yliopiston johtosäännössä (16.9.2016) on määräys (11.4 §), jonka mukaan rehtori tai hänen määräämänsä henkilö toimii yliopiston akateemisten asiain komitean puheenjohtajana. Rehtori nimittää myös komitean varapuheenjohtajan ja sihteerin.

a. Voiko monijäsenisen hallintoelimen puheenjohtaja olla joku muu kuin monijäseniseen hallintoelimeen yliopistolain mukaisesti valittu jäsen?

b. Voiko puheenjohtajan valita joku muu kuin monijäseninen hallintoelin itse?

Yliopiston yhteisen monijäsenisen hallintoelimen järjestäytymisestä tai puheenjohtajan valinnasta ei ole annettu säännöksiä yliopistolaissa. Yliopistolaissa kuitenkin säädetään (26.2 §), että ”*monijäseniseen hallintoelimeen kuuluu enintään 50 jäsentä, ja siinä ovat edustettuina ainoastaan 15 §:n 2 momentissa mainitut yliopistoyhteisön ryhmät*”. Hallintoelimeen voi kuulua ainoastaan yliopistoyhteisön ryhmien valitsemia henkilöitä. Säännös sulkee näin ollen pois sellaisen vaihtoehdon, että hallintoelimen puheenjohtajana tai varapuheenjohtajana toimisi joku muu kuin hallintoelimen jäsen. Tätä tulkintaa puoltaa myös se yliopistolaistakin ilmenevä hallinto-oikeudellinen käytäntö, jonka mukaan toimielin valitsee puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan keskuudestaan, jollei laissa ole toisin säädetty (ks. esim. YoL 24.3 §).

Kysymys hallintoelimen järjestäytymisestä kuuluu luontevasti yliopiston johtosäännöllä järjestettäviin asioihin: monijäsenisen hallintoelimen valintaa, kokoonpanoa, sisäistä järjestäytymistä ja päätöksentekoa koskevat määräykset on annettava yliopiston johtosäännöllä Yliopiston monijäseninen hallintoelin käyttää päätösvaltaa tieteellistä asiantuntemusta edellyttävissä kysymyksissä. Hallintoelimen asema ylimpänä akateemisena toimielimenä edellyttää, että säätiöyliopiston muut toimielimet, hallitus ja rehtori, eivät puutu monijäsenisen hallintoelimen sisäiseen järjestäytymiseen ja päätöksentekoon ilman laissa nimenomaisesti säädettyä oikeutta.

Edellä esitettyyn perustuen vastaus kysymyksiin on kielteinen. Yhteinen hallintoelin on ylin yliopistoyhteisöä edustava hallintoelin. Sen asemaa koskevat perussäännökset on asetettu yliopistolaissa. Tätä alemman asteisilla säännöillä hallintoelimen asemaa akateemisten asiain toimivallan käyttäjänä ei voida heikentää. Yliopistoyhteisöä välittömästi edustavan toimielimen puheenjohtajan tulee jo toimielimen aseman perusteella olla toimielimen jäsen. Muunlainen menettely olisi omiaan heikentämään hallintoelimen asemaa yliopistoyhteisön edustajana.

c. Voiko puheenjohtajana toimia rehtori, provosti (akateemisista asioista vastaava vararehtori) tai vararehtori?

d. Voiko puheenjohtajana toimia rehtorin määräämä henkilö?

Aalto-yliopiston johtosäännössä (16.9.2016) on määrätty, että rehtori tai hänen määräämänsä henkilö toimii yliopiston akateemisten asiain komitean puheenjohtajana. Aalto-yliopiston johtosäännön mukaista mallia voidaan pitää ongelmallisena yliopistohallinnon lailla säätämiskaavan näkökulmasta.

Perustuslain 16.3 §:n turvaaman opetuksen ja tutkimuksen vapauden, yleisemmin tieteen vapauden, kannalta on keskeistä, että opetuksen ja tutkimuksen järjestelyt turvaavat yliopistoyhteisön jäsenten oikeutta kysyä ja kyseenalaistaa, etsiä ja erehtyä, väittää ja vastata tieteellisiin kysymyksiin. Tieteen vapautta suojataan yliopiston itsehallinnolla. Perustuslain 123.1 §:ssä edellytetään, että yliopiston keskeisten toimielinten asema järjestetään sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. Yliopistoyhteisön akateeminen itsemääräämisoikeus kaavailisi, jos yliopiston keskeistä akateemista hallintoelintä johtaisi yliopiston taloudesta ja tuloksellisuudesta vastaava toimija, esimerkiksi rehtori tai provosti.

Rehtorin asema mahdollisena monijäsenisen hallintoelimen puheenjohtajana herättäisi myös kysymyksen valta- ja vastuusuhteiden tasapainosta. Säätiöyliopiston monijäseninen hallintoelin nimittää hallituksen, hallitus puolestaan valitsee rehtorin. Jos rehtori toimisi yliopiston monijäsenisen toimielimen puheenjohtajana, hän toimisi yliopiston toimielinketjun (monijäseninen hallintoelin – hallitus – rehtori) molemmissa päissä: sekä hallituksen valinnasta vastaavan hallintoelimen puheenjohtajana että yliopistohallinnon operatiivisena johtajana. Rehtori olisi tässä asetelmassa valitsemassa toimielintä, joka nimittää ja erottaa rehtorin. Toimielinten erillisyyttä ilmaisee myös se yliopistolain säännös (24.2 §), jonka mukaan säätiöyliopiston hallituksen jäsenenä ei voi olla yliopiston rehtori, vararehtori, dekaani tai muu hallituksen alaisuudessa olevan yksikön johtaja eikä monijäsenisen hallintoelimen jäsen.

Näin on tilanne myös julkisoikeudellisen yliopiston osalta. Julkisoikeudellisessa yliopistossa yliopistokollegio päättää hallituksen ja sen jäsenten toimikauden pituudesta ja osallistuu hallituksen jäsenten valintaan vahvistamalla yliopistoyhteisön ryhmien valinnat hallituksen jäseniksi ja valitsemalla yliopistoyhteisön ulkopuoliset hallituksen jäsenet. Näiltä osin yliopistokollegion ja säätiöyliopiston monijäsenisen hallintoelimen tehtävät ovat rinnasteisia. Yliopistolain mukaan yliopistokollegio valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan (22.3 §). Yliopistokollegion ja säätiöyliopiston hallintoelimen tehtävien samankaltaisuus puoltaa osaltaan tulkintaa, jonka mukaan myös säätiöyliopiston yhteisen monijäsenisen hallintoelimen tulee voida valita itse puheenjohtajansa ja varapuheenjohtajansa.

Edellä esitettyihin kysymyksiin on vastattava kielteisesti.

2. Yliopiston (varsinaisen, ei väliaikaisen) hallituksen valinta ja sen valmistelu

Säätiölain mukaan säätiöllä on vain yksi pakollinen toimielin: hallitus (SL 3:1). Hallitus huolehtii säätiön hallinnosta ja siitä, että säätiön toiminta järjestetään asianmukaisesti tarkoituksen toteutumiseksi (*hallituksen yleistoimivalta*). Säätiön hallituksena voi myös olla viranomainen (SL 3:10.2).

Yliopistolain mukaan säätiöyliopiston toimielimiä ovat hallitus, rehtori ja yliopiston yhteinen monijäseninen hallintoelin.

Säätiöyliopiston hallituksessa on seitsemän jäsentä puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja mukaan lukien. Hallituksen on monipuolisesti edustettava säätiöyliopiston toimialaan kuuluvien tieteiden ja taiteiden sekä yhteiskuntaelämän ja elinkeinoelämän kotimaista ja kansainvälistä korkeimman tason asiantuntemusta. Hallituksen jäsenenä ei voi olla yliopiston rehtori, vararehtori, tiedekunnan tai muun välittömästi hallituksen alaisuudessa olevan yksikön johtaja eikä monijäsenisen hallintoelimen jäsen. (YoL 24.2 §) Hallituksen jäsenenä voi sen sijaan toimia muu kuin edellä mainittu yliopistoyhteisön jäsen. Säätiöyliopiston hallitus ei välttämättä koostu vain yliopistoyhteisön ulkopuolisista jäsenistä.

Yliopiston yhteinen monijäseninen hallintoelin nimittää säätiöyliopiston hallituksen jäsenet säätiöyliopiston perustajia kuultuaan. Kolme jäsentä nimitetään henkilöistä, jotka perustajat, Suomen valtiota lukuun ottamatta, ovat asettaneet ehdolle siten kuin säätiön säännöissä määrätään. Näitä ehdokkaita tulee olla vähintään kaksinkertainen määrä täytettäviin paikkoihin nähden. (YoL 24.3 §) Säätiöyliopiston hallituksen kokoonpano määräytyy yliopistoyhteisöä edustavan monijäsenisen toimielimen päätöksin ja monijäsenisellä hallintoelimellä on oikeus valita hallituksen enemmistö yliopiston sisäisistä ryhmistä. Säätiön perustajille on kuitenkin taattu jo yliopistolailla vähemmistöedustus säätiöyliopiston hallituksessa. Näidenkin hallituksen jäsenten on oltava yliopistoyhteisön aidosti valittavissa. (PeVL 18/2009 vp, s. 2)

a. Tuleeko yliopistoyhteisön ryhmillä olla edustus hallituksen valinnan valmistelussa, ja erityisesti nimitystoimikunnassa?

b. Tuleeko yliopistoyhteisöllä olla enemmistö hallituksen valinnan valmistelussa, ja erityisesti nimitystoimikunnassa?

Kuten edellä on esitetty, yliopistolain 24.3 §:n mukaan yliopiston monijäseninen hallintoelin nimittää säätiöyliopiston hallituksen jäsenet säätiöyliopiston perustajia kuultuaan. Säätiöyliopiston hallituksessa on seitsemän jäsentä puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja mukaan lukien. Kolme jäsentä nimitetään henkilöistä, jotka perustajat ovat asettaneet ehdolle siten kuin säätiön säännöissä määrätään. Näitä ehdokkaita tulee olla vähintään kaksinkertainen määrä täytettäviin paikkoihin nähden. Muilta osin säätiön perustajien asettamien ehdokaiden nimeämismenettelystä ja heille asetettavista kelpoisuusvaatimuksista voidaan määrätä tarkemmin säätiön säännöissä³. Hallituksen jäsenistä neljä voidaan valita yliopistoyhteisön jäsenistä. Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan, joiksi ei voida valita yliopistoyhteisöön kuuluvia henkilöitä.

³ Tällaista säätiön sääntöihin perustuvaa sääntelyä piti mahdollisena myös perustuslakivaliokunta (PeVL 18/2009 vp, s. 3).

Yliopistolain 26.1 §:n mukaisesti monijäseninen hallintoelin päättää hallituksen ja sen jäsenten toimikauden pituudesta.

Tampereen korkeakoulusäätiön sääntöjen (6.6 §) mukaan hallituksen jäsenten nimittämisen valmistelee yliopiston johtosäännössä tarkemmin määritellyllä tavalla monijäsenisen hallintoelimen asettama hallituksen nimityskomitea, joka koostuu yliopistoyhteisön edustajista ja perustajien asettamista henkilöistä. Yliopistoyhteisöllä on säätiön sääntöjenkin mukaisesti edustus nimityskomiteassa. Nimityskomitean tarkempi kokoonpano on johtosäännöllä määrättävissä. Estettä ei ole sille, että yliopistoyhteisön edustajilla on enemmistö nimityskomiteassa ja että kullakin yliopistoyhteisön ryhmällä on edustaja nimityskomiteassa. Nimityskomitean kokoonpanon kannalta merkityksellistä on se, kuka toimii nimityskomitean puheenjohtajana.

Tampereen korkeakoulusäätiön säännöissä on edellä esitetystä poiketen määritelty siirtymävaihetta koskevan nimityskomitean kokoonpano. Sen mukaan nimityskomiteassa on kuusi (6) jäsentä, joista kolme on säätiön perustajien esittämiä henkilöitä. Tämän nimityskomitean puheenjohtajana toimii säätiön sääntöjen mukaan (16.2 §) perustajien asettama nimityskomitean jäsen. Toisaalta säätiön säännöissä on todettu, että hallituksen jäsenen nimittämisen valmistelee johtosäännössä tarkemmin määrättyllä tavalla monijäsenisen hallintoelimen asettama nimityskomitea (6.6 §).

c. Voiko monijäseninen hallintoelin (konsistori) päättää siitä, millä tavalla hallituksen valintaa valmistellaan ja esimerkiksi olla käyttämättä nimitystoimikuntaa valinnan valmistelussa, mikäli perustajien vaikutusmahdollisuudet turvataan muutoin?

Säätiöyliopiston hallituksen valinnasta voidaan säätää ja määrätä edellä selvitetyn mukaisesti yliopistolaissa, säätiölaissa, säätiön säännöissä sekä yliopiston johtosäännössä. Yliopistolain säännöksiä on selvitetty edellä. Säätiölain säännöksiä siitä, että hallitus täydentää itse itseään, ei voida noudattaa yliopistosäätiöissä, vaan niiden sijaan on noudatettava yliopistolain säännöksiä. Yliopiston monijäseninen hallintoelin on säätiöyliopiston hallituksen asettamisessa keskeinen toimielin. Se ei kuitenkaan voi poiketa säätiöyliopistoa koskevista säännöksistä tai määräyksistä ilman nimenomaista valtuutusta. Esimerkiksi yliopistolain 24.3 §:ssä säädetään, että yliopiston monijäseninen hallintoelin nimittää säätiöyliopiston hallituksen jäsenet säätiöyliopiston perustajia kuultuaan. Tämä menettelyvaatimus sitoo säätiöyliopiston monijäsenistä hallintoelintä eikä menettelystä voida toisin määrätä yliopiston johtosäännössä.

Nimityskomiteasta on annettu joitakin määräyksiä Tampereen korkeakoulusäätiön säännöissä. Sääntöjen 6.4 §:n mukaan monijäseninen hallintoelin nimittää säätiön hallituksen jäsenet nimityskomitean esityksen pohjalta perustajia kuultuaan. Kolme (3) hallituksen jäsentä nimitetään henkilöistä, jotka perustajat Suomen valtiota lukuun ottamatta ovat asettaneet ehdolle. Näitä ehdokkaita tulee olla vähintään kaksinkertainen määrä täytettäviin paikkoihin nähden. Nimityskomitean asettaminen tekemään esitystä hallituksen jäsenistä velvoittaa monijäsenistä hallintoelintä, jollei johtosäännössä olisi joitakin osin toisin määrätty. Hallituksen jäsenten nimittämisen valmistelee johtosäännössä tarkemmin määritellyllä tavalla monijäsenisen hallintoelimen asettama hallituksen nimityskomitea, joka koostuu yliopistoyhteisön edustajista ja perustajien asettamista henkilöistä.

d. Voiko johtosäännöllä rajata yhteisen monijäsenisen hallintoelimen (konsistorin) oikeutta käsitellä ja valmistella hallituksen valintaa (ja päättää siitä) esimerkiksi 1) rajaamalla konsistorin oikeutta palauttaa asia takaisin nimitystoimikunnan valmisteluun esimerkiksi rajaamalla palautuskertojen määrä tai muulla tavalla 2) määrittelemällä, että nimitystoimikunta esittää konsistorille vain niin monta jäsentä kuin on täytettäviä paikkoja, 3) rajoittamalla konsistorin valtaa valita nimitystoimikunnan ehdokkaiden ulkopuolelta jäseniä hallitukseen 4) jollain muulla tapaa.

Aalto-yliopiston johtosäännössä määrätään (13.5 §), että akateemisten asiain komitea voi palauttaa nimityskomitean esityksen uudelleen valmisteltavaksi yhden kerran. Komitea myös nimittää ja erottaa nimityskomitean jäsenet. Yliopiston hallituksen jäsenet nimittää akateemisten asiain komitea. Aalto-yliopiston johtosäännöissä vielä korostetaan, että nimityskomitean on nautittava akateemisten asiain komitean luottamusta ja yliopistoyhteisön arvostusta (15.1 §).

Johtosäännöllä ei voida poiketa yliopistolain tai säätiölain vaatimuksista. Säätiöyliopiston perustajien on esimerkiksi esitettävä hallituksen jäseniksi ehdokkaita kaksinkertainen määrä täytettäviin paikkoihin nähden. Nimityskomitean on esitettävä monijäseniselle hallintoelimelle ehdokasasettelu edellä todetun mukaisesti. Mikäli nimityskomitean esitys ei täyttäisi edellä todettua, yliopistolakiin perustuvaa vaatimusta, monijäseninen toimielin voisi palauttaa asian nimityskomitealle uudelleen valmisteltavaksi eikä palautuskertoja voitaisi tällaisessa tilanteessa rajoittaa.

Monijäseninen hallintoelin on toisaalta sidottu säätiöyliopiston perustajien ehdottamiin nimiin valitessaan näitä edustavat henkilöt hallituksen jäseniksi. Sen sijaan yliopistoyhteisöä tai muita kuin perustajia edustavat henkilöt voidaan valita myös nimityskomitean esityksestä poiketen. Hallitusta valittaessa on kuitenkin otettava huomioon yliopistolaisissa asetetut hallituksen jäsenten kelpoisuusvaatimukset (24.2 §): ”Hallituksen on monipuolisesti edustettava säätiöyliopiston toimialaan kuuluvien tieteiden ja taiteiden sekä yhteiskuntaelämän ja elinkeinoelämän kotimaista ja kansainvälistä korkeimman tason asiantuntemusta.” Kun hallituksen jäseniksi voidaan valita yliopistoyhteisön eri ryhmien ja eri tieteenalojen edustajia, muodostuu kelpoisuusvaatimusten noudattamisesta haasteellinen tehtävä. Tämä puoltaa valintojen valmistelua nimityskomiteassa. Päätöksentekoa saattaisi helpottaa, jos nimityskomitean esityksessä olisi kaksinkertainen määrä kaikkia ehdokkaita täytettäviin paikkoihin nähden. Tasa-arvolain (L naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta, 609/1986) vaatimukset⁴ voivat myös vaikuttaa siihen, että nimityskomitean esitystä ei sellaisenaan voida hyväksyä. Tasa-arvolain vaatimus miesten ja naisten osuudesta hallituksessa on otettava huomioon jo ehdokkaita nimettäessä (Tasa-arvoL 4a.3 §).

3. Voidaanko johtosääntöön määritellä kuulemismenettely, esimerkiksi siten, että hallituksen tulee kuulla monijäsenistä hallintoelintä (konsistoria) strategiaan, toiminnan ja talouden keskeisiin tavoitteisiin tai linjauksiin, rehtorin valintaan tai muihin kauaskantoisiin päätöksiin liittyen?

Yliopistolaisissa on säädetty säätiöyliopiston ylimpien toimielinten keskeisistä tehtävistä. Kullakin toimielimellä on omat tehtävänsä, eikä toimielin voi pidättää ratkaisuvalltaa itselleen toiselta toimielimeltä, jollei siihen ole laissa annettu valtuutta. Toimielin ei myöskään voi delegoida omaan päätösvaltaansa toiselle toimielimelle edes yksittäistapauksessa – ilman laissa annettua valtuutta. Toimielinten toimivaltarajat on oikeuskirjallisuudessa tulkittu jäykiksi. Perusteena on toimielinten toimivallan ja vastuun selkeyden ylläpitäminen.

Yliopistolaisissa asetetuista toimivaltarajoista voidaan poiketa esimerkiksi siten, että rehtori delegoi henkilöstön ottamisen tai toimivaltaansa kuuluvan muun asian yliopiston muun toimielimen tai henkilön ratkaistavaksi (YoL 25.3 §). Toisaalta rehtori saa ryhtyä yliopiston tehtävät huomioon ottaen laajakantoisiin toimiin lähtökohtaisesti vain, jos hallitus on hänet siihen valtuuttanut (YoL 25.2 §).

Monijäsenisen hallintoelimen tehtävänä on päättää yliopiston yhteisistä opetukseen ja opiskelijoihin liittyvistä asioista (ks. kohdan 1 osalta edellä esitetty) ja asettaa tutkintolautakunnat. Monijäseninen hallintoelin voi delegoida näihin tehtäviin liittyvää toimivaltaansa tiedekunnissa tai vastaavissa toimiville monijäsenisille toimielimille, mutta ei muille toimielimille. Monijäseninen hallintoelin nimittää yliopiston hallituksen ja päättää hallituksen jäsenten toimikauden pituudesta, mutta yliopistolaisissa ei ole säännöstä, joka oikeuttaisi monijäsenisen toimielimen erottamaan hallituksen tai sen yksittäisen jäsenen. Hallituksen jäsenen, joka menettää kelpoisuutensa hallituksen jäsenyyteen, on erottava. Säätiölain mukaan säätiön hallituksen jäsenen erottamisesta voitaisiin määrätä säätiön säännöissä (3:13.1)⁵, mutta tällaista sääntelyä voidaan pitää ongelmallisena yliopistohallinnon lailla sääätämiskaavan näkökulmasta. Myöskään yliopiston rehtorin erottamisessa monijäsenisellä hallintoelimellä ei ole toimivaltaa.

⁴ Tasa-arvolain 4a.2 §: ”Jos julkista valtaa käyttävällä toimielimellä tai virastolla, laitoksella taikka kunta- tai valtiotodennistöllä on hallintoneuvosto, johtokunta tai muu luottamushenkilöistä koostuva johto- tai hallintoelin, toimielimessä tulee olla tasapuolisesti sekä naisia että miehiä, jollei erityisistä syistä muuta johdu.”

⁵ Ks. Jauhiainen – Kaisanlahti – Kela, Säätiölaki 2017, s. 296.

Yliopiston monijäsenisen hallintoelimen muista kuin yliopistolaisissa säädettyistä tehtävistä voi olla määräyksiä yliopiston johtosäännössä. Säätiöyliopisto voi siis johtosäännön avulla täsmentää yliopistoyhteisöä edustavan hallintoelimen tehtäviä ja toimivaltaa. Johtosäännöllä ei kuitenkaan voida siirtää laissa yliopiston hallitukselle tai rehtorille osoitettua toimivaltaa monijäseniselle hallintoelimelle. Niinpä esimerkiksi henkilöstön ottamista ja erottamista koskevat asiat kuuluvat yliopiston rehtorille, eikä yliopiston monijäseninen hallintoelin voi puuttua tämän toimivallan käyttöön. Sen sijaan hallitus voi antaa johtosäännöllä määräyksiä muun ohella professorien kelpoisuusvaatimuksista ja valintamenettelystä, koska tästä on erikseen laissa säädetty (YoL 31 §).

Toisaalta nykyaikaiseen hallintomalliin kuuluvat yhteisön jäsenten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet. Yliopistoyhteisön jäsenten osallistumismahdollisuuksia voidaan turvata järjestämällä yleisiä keskustelu- ja informaatiotilaisuuksia ("rehtorin kyselytunti") ja pitämällä yliopistoyhteisöä edustava monijäseninen toimitusjohtaja tietoisena yliopiston ajankohtaisista ja keskeisistä kysymyksistä ("rehtorin katsaus"). Tämän mukaisesti esimerkiksi yliopiston strategian valmistelua ja arviointia koskevasta yhteydenpidosta tai rehtorin valintaa koskevista näkökohdista voidaan ottaa menettelyjä ohjaavia määräyksiä johtosääntöön, kunhan toimielinten lakisääteistä toimivaltaa ei näillä määräyksillä pyritä muuttamaan⁶. Yliopiston itsehallintoon kuuluu yliopiston oikeus päättää hallintonsa järjestämisestä. Estettä ei toisaalta ole sellaiselle käytännölle, että yliopiston monijäsenisen hallintoelimen puheenjohtaja kutsuu yliopiston rehtorin ja hallituksen puheenjohtajan antamaan informaatiota hallintoelimelle jostakin ajankohtaisesta kysymyksestä⁷. Erityisen tärkeää yliopiston monijäsenisen hallintoelimen kuuleminen on valmisteltava johtosäännön määräyksiä monijäsenisen hallintoelimen tehtävistä ja kokoonpanosta.

Yliopistolakia säädettäessä eduskunnan sivistysvaliokunta kantoi huolta myös julkisoikeudellisen yliopiston yliopistokollegion toimintamahdollisuuksista. Valiokunta ehdotti, että yliopistokollegion puheenjohtajalla olisi läsnäolo-oikeus yliopiston hallituksen kokouksissa (SiVM 5/2009 vp, s. 6). Kannanotto osoittaa, että yliopiston toiminnan luonne huomioon ottaen yliopistokollegiota ei ole syytä nähdä vain passiivisena vaali- ja valvontaelimenä, vaan yliopistoyhteisön aitona edustuselimenä. Yliopistokollegion puheenjohtajan osallistuminen yliopiston hallituksen kokouksiin puhe- ja läsnäolo-oikeutettuna tarkkailijajäsenenä ei kuitenkaan olisi ollut ongelmaton ratkaisu yliopistokollegion aseman vahvistamisessa.

4. Miten julkisuuslakia tulee soveltaa suhteessa säätiöyliopistoon, erityisesti koskien ensimmäisen rehtorin valintaa tilanteessa, jossa valitaan säätiön toimitusjohtaja, joka jatkaa säätiöyliopiston rehtorina yliopiston käynnistymisen (1.1.2019) jälkeen?

Yliopistolain 24.1 §:n mukaan säätiöyliopiston hallitus valitsee rehtorin johtamaan yliopiston toimintaa. Tampereen korkeakoulusäätiön sääntöjen mukaan hallitus valitsee rehtorin, joka on samalla säätiölain tarkoittama toimitusjohtaja, johtamaan säätiöyliopiston toimintaa (8.1 §). Säätiön toimitusjohtajan asema vastaa osakeyhtiön toimitusjohtajan asemaa: toimitusjohtaja on säätiön toimitusjohtaja, joten hän on työsuhteessa säätiöön. Sillä seikalla, että rehtori ei ole yliopistoon työsuhteessa, ei ole vaikutusta julkisuuslain soveltamiseen asiassa.

Säätiöyliopistoon sovelletaan julkisuuslakia (621/1999) samalla tavalla kuin valtion ja kuntien viranomaisiin (YoL 30.2 §; JulkL 4.1 §). Lähtökohtaisesti viranomaisten asiakirjat ovat julkisia. Viranomaisen asiakirjoja ovat viranomaisen hallussa olevat asiakirjat, jotka viranomainen on laatinut taikka jotka on toimitettu viranomaiselle asian käsittelyä varten. Viranomaisen diaarin ja muun luettelon merkintä tulee julkiseksi, kun merkintä on tehty. Viranomaisen tekemä päätös, antama lausunto ja muu toimituskirja sekä viranomaisessa tätä varten laaditut muistiot ja pöytäkirjat tulevat julkisiksi, kun päätös, lausunto tai toimituskirja on allekirjoitettu tai sitä vastaavalla tavalla varmennettu. Viranomaiselle asian käsittelyä varten toimitettu asiakirja tulee julkiseksi, kun viranomainen on sen saanut.

⁶ Helsingin yliopiston johtosäännön (21 §) mukaan hallitus valitsee rehtorin yliopistokollegiota kuultuaan enintään viiden vuoden määräajaksi.

⁷ Helsingin yliopiston johtosäännössä (6.5 §) määrätään, että yliopistokollegio kokoontuu vähintään kaksi kertaa vuodessa keskustelemaan merkittävistä koko yliopistoa koskevista asioista.

Rehtorin tehtävää koskevat hakuasiakirjat tulevat julkisiksi, kun asiakirjat saapuvat yliopistolle (Tampereen teknilliselle yliopistolle tai Tampereen yliopistolle) tai siirtymäkauden hallitukselle. Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) mukaan sähköinen viesti katsotaan saapuneeksi viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä (10.1 §). Saapuneet sähköiset asiakirjat on kirjattava tai niiden saapuminen on muulla luotettavalla tavalla rekisteröitävä. Kirjaus- tai muista vastaavista merkinnöistä on käytävä ilmi asiakirjan saapumisaikakohta sekä merkinnät asiakirjan eheyden ja alkuperäisyyden toteamisesta (13 §). Hakuasiakirjat ovat julkisia, vaikka lähettäjä haluaisi pitää hakutiedot salassa⁸.

Säätiöyliopiston hallituksen pöytäkirja siitä kokouksesta, jossa rehtorin valintaa on käsitelty, tulee yleisjulkiseksi sen jälkeen, kun pöytäkirja on tarkastettu. Samalla tulevat julkisiksi asian mahdolliset valmisteluasiakirjat. Julkisia eivät kuitenkaan ole esimerkiksi soveltuvuustestit ja vastaavat yksityisyyden suojan piiriin kuuluvat asiakirja, esimerkiksi henkilön taloudellista asemaa koskevat tiedot⁹.

Viranomaisen asiakirjan antamisesta päättää se viranomainen, jonka hallussa asiakirja on. Jos virkamies kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy ja annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

5. Miten menetellään, jos säätiön säännöt, säätiöyliopiston johtosääntö ja / tai yliopistolaki ovat ristiriidassa keskenään?

Perinteinen normiristiriitojen ratkaisuoppi nojaa muun ohella sääntöihin, joita kutsutaan ”lex superior” ja ”lex specialis” -periaatteiksi. Niiden mukaan normihierarkiassa ylempänä oleva normi syrjäyttää alempana olevan normin ja erityislakiin nojaava normi saa etusijan yleislain mukaiseen normiin nähden. Lex superior -periaate on vahvistettu perustuslain tasolla (107 §): ”Jos asetuksen tai muun lakia alemmanasteisen säädöksen säännös on ristiriidassa perustuslain tai muun lain kanssa, sitä ei saa soveltaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.” Yliopistoja koskevassa sääntelyssä keskeisinä normeina pidetään perustuslain 16.3 §:ssä vahvistettuja tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapautta sekä tätä vapauspiiriä suojaavaa yliopistojen itsehallintoa (PL 123.1 §). Niiden merkityksen lainsäädäntövaiheessa arvioi viime kädessä eduskunnan perustuslakivaliokunta, jonka lausunnot ovat keskeinen oikeuslähde yliopistolainsäädännön tulkintakysymyksissä. Yliopistolain ja säätiölain tulkintatilanteissa on myös lain soveltajan otettava tulkinnassa huomioon nämä perustuslain tasoiset oikeusnormit ja pyrittävä tulkitsemaan lain ja sitä alemman säädöstason oikeusnormeja sivistyksellisiä oikeuksia toteuttavalla tavalla. Perustuslakivaliokunta on korostanut perustuslaillisten näkökohtien ensisijaisuutta suhteessa säätiön sääntöihin (PeVL 42/2017 vp, s. 4).

Säädöshierarkiassa tavallisen lain tasolle sijoittuvat sekä säätiölaki että yliopistolaki, joista ensimmäistä voidaan pitää yleislakina ja jälkimmäistä erityislakina. Lainsäädännöllisen tukensa tämä tulkinta saa yliopistolain 1 §:n 2 momentista. Jos siis säätiölaki ja yliopistolaki olisivat jossain kysymyksessä ristiriidassa keskenään, olisi etusija annettava erityislaille, yliopistolaille (lex specialis). Jos taas säätiön säännöt ja yliopistolaki olisivat joiltain osin ristiriidassa, on etusija annettava tällöin yliopistolain säännöksille (lex superior).

Tampereen korkeakoulusäätiön säännöissä lähdetään siitä, että yliopiston hallinnon järjestämisestä määrätään yliopiston johtosäännöllä. Johtosäännöllä sääntelyyn viitataan säätiön sääntöjen 5.2 §:ssä, jonka mukaan yliopiston hallinnosta ja organisaatiosta määrätään yksityiskohtaisemmin johtosäännössä. Edelleen säätiön säännöissä määrätään, että hallituksen jäsenten nimittämisen valmistelee johtosäännössä tarkemmin määritellyllä tavalla monijäsenisen hallintoelimen asettama hallituksen nimityskomitea (6.6 §). Säätiön sääntöjen kirjoitus-tapa viittaa näiltä osin siihen, että säätiön sääntöjen ja yliopiston johtosäännön kesken ei lähtökohtaisesti synny

⁸ Ks. esim. KHO 2013:188: Kaupunginhallituksella ei ollut oikeutta kieltäytyä antamasta tietoa virkaan nimittämistä var-
ten annetuista suostumuksista ja niiden liitteistä. Asiakirjaan sisältyvä tieto suostumuksensa virkaan nimittämiseen anta-
neen henkilöllisyydestä oli julkinen.

⁹ Olli Mäenpää: Julkisuusperiaate. WSOYPro 2008, s. 289.

normiristiriitoja¹⁰. Sitä vastoin Aalto-yliopiston johtosäännössä on määräys (6.2 §), jonka mukaan hallituksen jäsenten valinnasta, kelpoisuudesta tehtävään, toimikaudesta sekä hallituksen kokoonpanosta määrätään säätiön sääntöjen 6 §:ssä.

Niiltä osin kuin yliopiston johtosääntö ja säätiön säännöt olisivat ristiriidassa keskenään, on etusija annettava yliopistolain mukaiselle johtosäännölle (*lex specialis*). Johtosäännöt ovat yliopistolain, erityislain, nojalla annettuja normeja, kun taas säätiön säännöt saavat oikeutuksensa säätiölaista, tässä kontekstissa yleislaista. Yliopistolain 28 §:n mukaan yliopiston toiminnan ja hallinnon järjestämisestä määrätään yliopiston johtosäännössä ja muissa vastaavissa yliopiston sisäisissä määräyksissä. Säännösten tulkinnassa on lisäksi otettava huomioon edellä todetut perustuslain suojaamat oikeushyvät, erityisesti tieteen ja ylimmän opetuksen vapaus (16.3 §) ja niiden takuuna oleva yliopiston oikeus itsehallintoon.

Erilaisiin ratkaisuihin on päädytty säätiölaissa ja säätiön säännöissä sekä yliopistolaissa koskien säätiöyliopiston hallituksen ja sen jäsenten toimikautta. Säätiölain 3:11.1:n mukaan hallituksen jäsenen toimikausi on kolme kalenterivuotta, jollei säännöissä määrätä muusta määräaikaisesta toimikaudesta. Tampereen korkeakoulusäätiön säännöissä määrätään (6.7–6.8 §), että hallituksen jäsenen toimikausi on kolme (3) kalenterivuotta ja että hallituksen puheenjohtajan toimikausi on tästä poiketen kaksi (2) vuotta. Yliopistolaissa ei ole säädetty eksaktisti hallituksen ja sen jäsenten toimikauden pituudesta, vaan säätiöyliopiston monijäseninen hallintoelin päättää hallituksen ja sen jäsenten toimikauden pituudesta. Yliopistolain säännöstä on tulkittava niin, että monijäseninen hallintoelin voi päättää hallituksen ja sen jäsenten toimikaudesta joka kerran erikseen. Kun näistä asioista päättää yliopiston yhteinen monijäseninen hallintoelin kullakin kerralla yliopiston hallitusta asetettaessa tai täydennettäessä, ei näistä asioista voida määrätä yliopiston johtosäännöllä¹¹ eikä säätiön säännöllä¹².

Joensuussa 15. tammikuuta 2018

Tarmo Miettinen
professori, hallinto-oikeus (emeritus)
tarmo.miettinen@uef.fi

¹⁰ Säätiön sääntöjä on tulkittava säätiön perustamisen jälkeen objektiivisella, sääntöjen sanamuodon mukaisella tavalla. Säätiön säännöillä on korostuneempi asema kuin yhtiöjärjestyksellä tai yhdistyksen säännöillä. Ks. *Jauhiainen – Kaisalampi – Kela, Säätiölaki 2017*, s. 140.

¹¹ Tulkinnan taustalla on ajatus siitä, että yliopiston hallitus ei voi omalla päätöksellään, antamallaan johtosäännöllä, määrätä yksityiskohtaisesti hallituksen kokoonpanosta monijäsenistä hallintoelintä sitovalla tavalla. Muu merkitsisi monijäseniselle hallintoelimelle yliopistolaissa osoitetun toimivallan mitätöimistä tai ainakin rajoittamista. Vaikka yliopiston hallituksella on toimivalta antaa johtosääntöjä, se ei voi esimerkiksi jatkaa omaa toimikauttaan tai muuttaa kokoonpanonsa perusteita johtosääntöä muuttamalla (ks. HE 7/2009 vp, s. 59).

¹² Perustuslakivaliokunta korosti lausunnossaan (PeVL 18/2009 vp, s. 2) säätiöyliopistojen osalta sitä, hallituksen toimikausi kuuluu niihin yliopiston hallinnon järjestämisen keskeisiin kysymyksiin, joista yliopistoyhteisön itsensä on voitava päättää.